

Finansdepartementet

103 33 Stockholm

Fi2020/03418

Yttrande över SOU 2020:46 Jämlikhetskommissionens betänkande *En gemensam angelägenhet*

Kommunal vill med anledning av rubricerad utredning framföra följande synpunkter:

Inledning

Kommunals uppgift är att tillvarata medlemmarnas intressen på arbetsmarknaden och i samhällslivet i övrigt. Förbundet ska bland annat verka för en samhällsutveckling som stärker allas lika värde, social rättvisa, generell välfärdspolitik, full sysselsättning och jämställdhet mellan kvinnor och män.

Allmänt om utredningen

Jämlikhetskommissionen har haft i uppdrag ”att lämna förslag som syftar till att långsiktigt öka den ekonomiska jämlikheten och öka möjligheterna till social rörlighet. Den ekonomiska jämlikheten ska framför allt främjas genom åtgärder som bidrar till en så jämn fördelning av marknadsinkomsterna som möjligt”. Kommissionen har tolkat uppdraget brett och har inkluderat faktorer som bland annat hälsa och utbildning, skillnader i utbudet av offentligt finansierade välfärdstjänster, regionala skillnader, jämställdhet, integration och segregation, vilka påverkar marknadsinkomsterna. Kommunal välkomnar kommissionens tolkning av uppdraget.

Kommunal vill inledningsvis understryka utredningens bedömning att det finns starka motiv för ökad jämlikhet, och förbundet menar likt utredningen att ”[j]ämlikhet har under lång tid fått stå tillbaka för andra politiska mål, men de snabba förändringar som ägt rum både i Sverige och i omvärlden motiverar en omprövning.”

Kommunal står bakom *LOs yttrande över SOU 2020:46 En gemensam angelägenhet* i helhet men vill ta tillfället i akt och särskilt lyfta några områden. Nedan följer således kommentarer på ett urval av Jämlikhetskommissionens förslag.

Utbildning

Jämlikhetskommissionen fastslår att väl utbyggt utbildningssystem är ett av de viktigaste verktygen för att jämna ut livschanser och för att skapa jämlikhet i ett samhälle. Investeringar i utbildningssystemet har, liksom investeringar i hälso- och sjukvården, en hög samhällsekonomisk avkastning. Det lönar sig för ett samhälle att satsa på utbildning. Detta ger utbildningssektorn, från förskola till vuxenutbildning, en nyckelfunktion i samhället.

Kommissionen betonar dessutom att de första fyra, fem åren i ett barns liv är lika viktiga som skolåren för vilka möjligheter medborgarna har i livet, så diskussionen om den individuella utvecklingen kan inte begränsas till utbildningssystemet i snävare mening utan måste inkludera

Kommunal.

också uppväxtvillkoren under de första levnadsåren och förskolan. Kommunal delar Jämlikhetskommissionens uppfattning om vikten av ett väl utbyggt utbildningssystem och instämmer i Jämlikhetskommissionens slutsats att utbildningspolitiken behöver omprövas.

Kommunal förordar därför kommissionens rekommendation att **resurserna till skolorna fördelas inom ramen för ett centralt reglerat system på basis av lokala faktorer som elevernas socioekonomiska bakgrund, andelen utlandsfödda elever, bebyggelsestruktur med flera**, och att **resurstilldelningen ska ta full hänsyn till att de offentliga skolorna har kostnadskrävande uppgifter som de fristående inte har.**

Kommunal anser det självklart att **offentlighetsprincipen bör ges samma innebörd hos fristående skolor som i dag gäller för kommunala skolor.** Kommunal anser att en non-profitprincip ska vara rådande inom vård, skola och omsorg och tillstyrker förslaget om att förutsättningslöst utreda **huruvida vinstdrivande verksamhet är förenlig med myndighetsutövning inom skolområdet.**

Kommunal delar Jämlikhetskommissionens uppfattning att de första levnadsåren och förskolan är viktiga för en individs livschanser. Kommunal avslår dock rekommendationen **att förskolan görs på sikt obligatorisk från 3 års ålder.** Kommunal anser istället att kommunerna i första hand ska anvisa en plats till alla treåringar på en närbelägen förskola, vilket föreslås i *SOU 2020:67 Förskola för alla barn – för bättre språkutveckling i svenska*. Kommunal vill också betona vikten av barnomsorg utanför kontorstid eftersom många yrken, i synnerhet arbetaryrken, har sin arbetstid förlagd på de tiderna. Det är dessutom viktigt att förskolan tillförs tillräckliga resurser för att kunna bedriva en god omvårdnad kombinerat med pedagogisk verksamhet under hela vistelsetiden.

Kommunal tillstyrker därmed förslaget att **en utredning tillsätts med uppdrag att föreslå åtgärder för långsiktig kompetensförsörjning och kvalitetsförstärkning inom förskolan.** Det är dock viktigt att en sådan utredning får i uppdrag att utreda hur arbetsvillkor och status för samtliga personalgrupper i förskolan kan förbättras. Kommunal vill särskilt betona behovet av en särskild yrkesutgång för barnskötare på barn- och fritidsprogrammet och en nationell standard för vuxenutbildning till barnskötare. Dessutom behövs en yrkesutvecklingstrappa för barnskötare och att tillsvidareanställningar på heltid blir norm i förskolan. Barnskötarens roll bör också fastställas i skollagen. Med barnskötare avses de som genomgått det gymnasiala barn- och fritidsprogrammet eller motsvarande kurser inom vuxenutbildningen.

Arbetsliv

Att välfärdsstaten är utjämnande är en robust slutsats i forskningen, liksom att den utjämnar mer till förmån för kvinnor. Inte minst bidrar välfärdsstaten till ett högre arbetskraftsdeltagande hos kvinnor genom att tillhandahålla omsorg om barn och äldre. Kommunal tillstyrker förslaget om att **utreda samhällsekonomiska vinster och kostnader förknippade med att ge arbetstagare rätt till barnomsorg vid arbete på obekvämt arbetstid** och delar kommissionens bedömning att **en bibehållen eller ökad omfattning av den offentligt finansierade äldreomsorgen i form av hemtjänst och äldreboende bidrar till både jämlikhet och jämställdhet och har dessutom positiva effekter på arbetsutbudet i ekonomin.**

Mottagande och integration

Välfärdssektorn har, liksom flera andra sektorer, stora rekryteringsbehov och behöver arbetskraft med rätt kompetens. Kunskaper i svenska är nödvändiga både för en god etablering på

Kommunal.

arbetsmarknaden och för ett självständigt liv och delaktighet i samhället. Svenska för invandrare är den första och ibland enda kontakten med svenskt utbildningsväsende för många nyanlända. En effektiv utbildning i svenska av god kvalitet är därför högst angelägen. Kommunal tillstyrker därför rekommendationen att **ambitionsnivån för sfi behöver höjas** och vill understryka att det därmed krävs mer resurser.

Hälso- och sjukvård

Kommunal delar Jämlikhetskommissionens bild att principerna om vård efter behov och solidarisk finansiering är utmanade i dag. Det handlar till viss del om regionernas olika ekonomiska förutsättningar men också om vårdens marknadsiering/marknadsstyrning och den stora, och ökande, andelen privata vinstdrivande företag i hälso- och sjukvården. Den visar sig bland annat genom att den ökande andel privata sjukvårdsförsäkringar leder till att principen i hälso- och sjukvårdslagen om att vård ska ges efter behov åsidosätts och att den fria etableringsrätten innebär en etablering av vårdcentraler som grundar sig på vinstmaximeringsbeslut och inte utifrån behov.

Kommunal tillstyrker rekommendationen att **huvudmännen bör, bland annat utifrån ett upphandlingsrättsligt perspektiv, säkerställa en ändamålsenlig insyn hos de privata vårdgivarna de ingår avtal med för att garantera en vård på lika villkor och efter behov. För att möjliggöra till exempel medicinska revisioner av hur behovsbedömningar och prioriteringar görs behövs insyn även i den privat finansierade vården hos de vårdgivare som bedriver sådan vård parallellt med offentligt finansierad vård.**

Kommunal anser att det obligatoriska vårdvalet i primärvården bör avskaffas och delar kommissionens bedömning att **kravet på att tillämpa vårdvalssystem inom primärvården innebär en inskränkning av det kommunala självstyret och sannolikt en minskad jämlikhet i tillgången till hälso- och sjukvården, och att regionerna bör vara fria att själva avgöra i vilken utsträckning fri etableringsrätt ska tillämpas.**

Arbetsrelaterade trygghetssystem

Avslutningsvis vill Kommunal lyfta några viktiga förslag från Jämlikhetskommissionen angående de arbetsrelaterade trygghetssystemen.

Kommunal tillstyrker rekommendationen om **att återställa ersättningsgraden i den offentliga arbetslöshetsförsäkringen och sjukförsäkringen med riktmärket att 80 procent av arbetstagarna har 80 procents ersättningsgrad.**

Kommunal avslår dock rekommendationen **att göra arbetslöshetsförsäkringen obligatorisk.** Dagens system där a-kassorna har en koppling till fackförbunden, är en viktig förklaring till den höga fackliga organisationsgraden i Sverige. Med ett obligatorium finns stor risk att organisationsgraden minskar och därmed skulle den svenska modellen försvagas.

Kommunal tillstyrker inriktningen i rekommendationen om **att fördjupade utredningar med arbetsförmågebedömning görs som huvudregel obligatoriska inför 90- respektive 180-dagarsprövningen. Samverkan mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen kring långa sjukfall bör utvecklas och intensifieras. Alternativt åläggs Försäkringskassan att komplettera sin egen kompetens med expertis från arbetsmarknadsområdet.**

Kommunal.

Vänliga hälsningar
Kommunal

Tobias Baudin
Förbundsordförande

Torbjörn Dalin
Chefsekonom